

Pelagianos, quod libertatis essentiam explicarent per potestatem indifferentiae circa bonum & malum, seu quæ possit benè & malè velle, & ex hoc falso eorum principio contra Julianum sic argumentatur: Liberum non est nisi quod duo potest velle, id est bonum & malum: liber ergo Deus non est qui malum non potest velle, de quo etiam dixisti, Deus nisi justus esse non potest. Siccine Deum laudas, ut ei auferas libertatem?

24. Probatur secundò eadem pars: Indifferentia contrarietas ab bonum & malum importat potentiam ad peccandum: Sed potentia ad peccandum non pertinet ad essentiam libertatis: Ergo nec indifferentia contrarietas ad bonum & malum. Major pater, Minor verò probatur primò ex Anselmo in dialogo de libero arbitrio cap. 1. ubi ait: Nec libertas, nec libertatis pars est peccandi potest. Probatur secundò ex D. Thoma qu. 22. de verit. art. 6. ubi sic habet: Velle malum, nec est libertas, nec pars libertatis, quamvis sit aliquod signum libertatis. Id fusiū declarat 1. p. q. 62. art. 8. ad 3. ubi sic discutit: Liberum arbitrium siccum habet ad eligendum ea quæ sunt ad finem, sicut se habet intellectus ad conclusiones. Manifestum est autem quid ad virtutem intellectus pertinet, ut in diversas conclusiones procedere posse secundum principia data, sed quod in aliquam conclusionem procedat pretermittendo ordinem principiorum, hoc est ex defectu spiritus. Unde quod liberum arbitrium diversa eligere posse, servato ordine finis, hoc pertinet ad perfectionem libertatis ejus, sed quod eligat aliquid divertendo ab ordine finis, hoc pertinet ad defectum libertatis; unde major libertas arbitrij est in Angelis qui peccare non possunt, quam in nobis qui peccare possumus. Ubi notanda sunt illa verba, libertas arbitrij, illa enim aperte declarant, S. Doctorem non loqui de libertate à peccato, vel à miseria (ut aliqui interpretantur) sed de libertate à necessitate, hac enim per libertatem arbitrij intelligitur. Quare falsum est, & à mente S. Thomas penitus alienum, quod ait Petrus à S. Joseph in opusculo quod D. Thomas defensionem appellat disp. 2. sect. 8. nempè viatores esse magis liberos, quam beatos, libertate à necessitate, tametsi beati dicuntur magis liberi quam viatores, tum libertate à peccato, tum libertate à miseria. Hoc inquam prorsus à veritate alienum est, quia cùm libertas à necessitate sit perfectio simpliciter simplex, & ut ait D. Bernardus supra relatus, Dizendum quiddam præfulgens in anima sicut gemma in auro, si viatores sint magis liberi libertate à necessitate, quam beati & comprehenores, erunt illis superiores in aliqua perfectione simpliciter simplici, quæ in Deo formaliter reperitur, & quæ creatura intellectualis cæteras omnes antecellit. Unde fures & adulteri, Christum, Beatissimam Virginem, & supremum Angelorum, in aliqua perfectione simpliciter simplici superabunt; quod non solum videtur absurdum, sed etiam piarum aurium offendivum.

25. Confirmatur: Libertas indifferentiae est eximia illa ac singularis perfectio, secundum quam homo dicitur ad imaginem Dei conditus, ut §. 1. ex SS. Patribus declaravimus: Sed absurdum est dicere, imaginem Dei perfectiorem esse in viatoribus, quam in beatis, & in peccatoribus, quam in sanctis: Ergo & asserere illos libertate indifferentiae istis esse libertiores.

26. Objicit primò Jansenius contra primam partem nostræ assertionis: Liberi arbitrij ratio in eo consistit, quod actus nostros habeamus in

nostra potestate: Sed actus purè spontanei, seu à sola coactione immunes, sunt in nostra potestate: Ergo sunt liberi, atque adeò liberas in sola spontaneitate salvatur. Major constat ex supra dictis, Minorem autem probat Jansenius ex Augustino perspè afferente, illud esse in nostra potestate, quod cùm volumus facimus, vel quod facimus, si volumus, ut patet ex cap. 3. libri 2. de lib. arbit. ubi ait: Illud nos habere in potestate dicimus, quod cùm volumus facimus: Sed actus purè spontanei, & à sola coactione immunes, sunt a nobis cùm volumus: Ergo sunt in nostra potestate. Unde ait Jansenius lib. 6. de gratia Salvat. cap. 8. versus finem: In Augustini doctrina paradoxum esse, quod actus aliquis voluntatis propterea liber sit, quia ab illo desistere voluntas, & non agere posse, quamvis doctrina hac mira Scholasticis, & non mediodicriter mira videatur.

27. Respondeo, concessa Majori, negando Minorem, & ad probationem illius ex Augustini autoritate defumptam, dicendum est quod quando Doctor Sanctus ait illud nos habere in potestate, quod cùm volumus facimus, hoc debet intelligi de eo quod ita facimus cùm volumus, ut oppositum facere & velle possimus, subindeque de actu indifferenti, & non purè spontaneo. Parte hoc ex ipso Augustino de spiritu & litera c. 31. ubi sic pronunciat: Hoc quisque in potestate habere dicitur, quod si vult facit, si non vult non facit. Inde colligit fidem esse in nostra potestate, quia credimus si volumus, & non credimus si nolumus. Faret etiam communis & usitatus modus loquendi: Cùm enim dicimus facere aliquid cùm volumus, aut si volumus, subintelligi solet, juxta communem hominum sensum, & non facere cùm volumus, aut si volumus, ita ut sit in nostra potestate velle aut nolle, & facere aut non facere, prout libet. Neque enim de his quæ necessariò sunt, talis locutionis modus usurpatur: v.g. Beati qui necessariò Deum diligunt, non dicunt de scipis, diligimus Deum cùm volumus, aut si volumus; neque de illis quisquam sic ait: Sancti Deum videntes illum diligunt si volunt, aut cùm volunt. Item dicimus Deum posse creare alterum mundum si velit, quia id potest velle, sed non dicimus, Patrem & Filium posse producere Spiritum Sanctum, si volunt, aut cùm volunt, quia nimis iste modus loquendi significat potestatem ad oppositum, quæ in prædictis exemplis deest.

28. Falsum etiam est quod subdit Jansenius, nimis in doctrina Augustini paradoxum inauditorum esse, quod actus aliquis voluntatis propterea sit liber, quia ab illo desistere voluntas & non agere posse; nam præter testimonia supra adducta, idem S. Doctor cap. 2. libri de gratia & libero arbitrio, quem pro concilianda libertate cum gratia edidit, relatis his scripturarum verbis: Apposit tibi ignem & aquam, ad quodcumque volueris extende manum tuam. In conspectu hominis vita & mors, quodcumque placuerit, dabitur ei, subiungit exclamando: Ecce apertissime videmus expressum liberum humana mentis arbitrium: Illis scilicet verbis, quæ manifestè sonant libertatem indifferentiae circa bonum & malum. Ex quo patet alienam esse non solum à mente Augustini, sed etiam à Scriptura sacra, Adversariorum sententiam, quæ libertatis essentiam in sola spontaneitate, seu immunitate à coactione constituit. Unde ad illos verba illa Augustini lib. 3. contra Julianum cap. 3. meritò dirigere possumus: Mira sunt quæ dicitis,

nova

DE VOLUNTARIO ET INVOLUNTARIO. 31

Mirorum sunt que dicitis, falsa sunt que dicitis: mira supponemus nova ceterum falsa convincimus.

29. Objicit secundò Jansenius plura Augustini & aliorum SS. Patrium testimonia, quibus assertunt solam coactionem officere libertati, vel libertatis essentiam definient aut describunt per Ioram immanitatem à coactione. In primis enim Augustinus lib. 3. de libero arbit. cap. 4. ait homines justè puniri quos Deus prævidet peccatores, quia Deus præscientia sua non cogit facienda qua futura sunt. Et lib. de diabolo animabus cap. 10. libram voluntatem definit animi motum cogente nullo. Item D. Bernardus lib. de gratia & libero arbitrio consensum liberum dicit esse illum, qui non cogitur, non exoritur. Et Magister in 2. distin. 25. docet, liberum dici arbitrium quia sine coactione & necessitate potest appetere. Denum S. Thomas eadem dist. qu. i. art. 4. ait: Liberum arbitrium dicitur ex eo quod cogi non potest.

30. Respondeo quod quando S. Augustinus ait homines justè puniri quos Deus prævidet peccatores, quia Deus præscientia sua non cogit facienda qua futura sunt, non intelligit strictam illam & rigorosam violentiam, de qua loquuntur Philosophi, & Theologi, sed nonne illud usurpat pro simplici necessitate, & docere intendit, nullam à Dei præscientia voluntibus nostris inferri necessariam, quia à peccato excusat. Similiter cùm definit liberam voluntatem, animi motum cogente nullo, coactionem non sumit strictè pro violentia propriè dicta, quæ repugnat actibus à voluntate eliciti, sed latè pro necessitate antecedente. Quo sensu etiam D. Bernardus, Magister sententiarum, & S. Thomas intelligendi sunt. Quod verò hæc interpretatione sit legitima, constat primò ex Augustino disp. 1. contra Fortunatum Manichæum, ubi illum sic affat: Quomodo habemus peccata, si natura contraria nos cogit facere quod facimus? Qui enim cogitur necessitate aliquid facere, non peccat. Et disp. 2. docet quod Manichæi affirmabant, animam à contraria natura cogi delinquere: Id est, ex ipsius interpretatione, ita pellici ad peccandum, ut resistendi potestas nullasit. Constat secundò ex D. Thoma, qui in eodem sensu nomen coactionis usurpat in 2. distin. 25. quæst. 1. art. 2. dum dicit intellectum vi demonstrationis cogi, id est necessitari ad assentendum. Et opusc. 3. cap. 10. in fine sic ait: Est autem hic modus naturalis homini, ut libere agat, non coactus, quia rationales potestates ad oppositam habent. Item 1. p. quæst. 82. art. 1. in corp. Necessitas coactionis (inquit) est illa qua convenit alius ex agente, si ut cùm aliquis cogitur ab aliquo agente, ita ut non possit contrarium agere. Quibus locis S. Doctor manifestè coactionem pro necessitate usurpat.

31. Objicies terriò: D. Thomas i. p. quæst. 82. art. 1. ad 1. ait quod necessitas naturalis non infert libertatem voluntatis. Idem docet quæst. 10. de potentia art. 2. ad 5. ex quo ibidem infert, Deum libere seipsum diligere, & Patrem libere producere Spiritum Sanctum: Ergo censet necessitatem non repugnare libertati voluntatis, sed duntaxat coactionem.

32. Respondeo duplē in nobis distinguendam esse libertatem, unam complacentiæ, seu spontaneitatem, & libertatiæ, quæ est libertas impropriè dicta, & secundum quid; dum enim quilibet res sponte in bonum sibi connaturaliter conveniens fertur, v.g. dum aqua sponte & sine ullo prorsus impedimento fluit; dicitur li-

berè fluere: Alteram propriè dictam, quæ libertas arbitrij nominatur, & indifferentiam judicij ac electionem voluntatis importat. Quando ergo S. Thomas docet quod necessitas naturalis non repugnat libertati, quod Deus libere seipsum diligit, & quod Spiritus Sanctus libere à Patre procedit, loquitur de prima libertate, non de secunda, quam expresse docet non solam coactionem violentiam, sed etiam necessitatem prorsus excludere, ut constat i. contra Gent. cap. 68. ubi expressis terminis ait: Dominum quod habet voluntas supra suos actus, per quod in ejus potestate est velle vel non velle, excludit determinationem virtutis ad unum, & violentiam causæ exterius agentis.

33. Dices, D. Thomas in 2. distin. 25. art. 1: ad 4. ait beatos habere liberam electionem circa visionem & amorem Dei: Ergo non solum libertatem spontaneitatis seu libentiæ, sed etiam libertatem arbitrij admittit in ordine ad actus necessarios, quales sunt clara Dei visio, & amor beatificus.

34. Respondeo D. Thomam ibi non loqui de visione & amore, prout terminantur ad Deum secundum se, sed prout terminantur ad divinam essentiam, in quantum est ratio videndi vel amandi has vel illas creature, quæ cum Deo non habent necessariam habitudinem; sic enim cadunt sub libera electione beatorum, cum sub hac ratione non afferant bonitatem quæ necessariò rapiat voluntatem i. lorum.

35. Objicies quartò contra secundam partem assertions: Scriptura sacra Eccl. 1. explicitat libertatem hominis per potestatem extendendi manum ad bonum & malum: Ergo indifferentia contrarietas ad bonum & ad malum est de ratione libertatis.

36. Respondeo, concessa Antecedente, distinguendo consequens: est de ratione libertatis, quantum ad ejus essentiam & quidditatem; nego. Quantum ad statum accidentalem quem habet in nobis viatoribus, non confirmatis in gratia, concedo. Solutio patet ex supra dictis.

§. IV.

Non est de ratione agentis liber, ut possit omnibus natura & causalitate ad agendum prærequisitus, possit non agere in sensu composito.

37. Probatur primò ratione fundamentali: Ea quæ secundum ordinem naturæ tantum prærequiruntur ad agendum, sunt simul cum actu (prioritas enim naturæ est solum prioritas causalitatis & instantis à quo, non verò prioritas temporis & instantis in quo) unde quia quod est, quando est neceſſe est esse, impossibile est quod possit omnibus natura prærequisitis in agente libero ut operetur, possit non agere in sensu composito, seu negationem actionis cum illis compone, alijs posset non actum cum actu, & formam cum ejus negatione conjungere.

38. Confirmatur: Illa quæ prioritate solum natura & causalitatē operationem antecedunt, constituunt agens liberum in ratione principiis actualis operationis, unde sicut principium actualis operationis, non potest cum ejus negatione componi, ita nec illa quæ prioritate solum naturæ operationem agentis liberi antecedunt.

39. Probatur secundò: Unum ex prærequisitis ut Deus operetur ad extra, est aeternum de-

cretum de illo opere; v.g. de creatione mundi: Sed posito tali decreto, Deus non potest non agere in sensu composito, id est non potest componere suum decretum de creatione mundi, cum non creatione illius (quia id implicat ob ipsius immutabilitatem (& nihilominus Deus liberrimè creavit mundum: Ergo non est necessarium ad salvandam libertatem, quod possit omnibus natura, & causalitate ad agendum prærequisitis, possit quis non agere in sensu composito).

40. Confirmatur: In sententia Suaris, Vasquis, & aliorum Recentiorum, gratia congrua est de prærequisitis ad agendum, & tamen illa non potest componi cum dissensu, vel cum negatione actionis; alioquin falleretur divina præscientia, qua prævidit hominem in his occasionibus & circumstantijs infallibiliter consenserunt; & eadem gratia simul esset congrua & incongrua, quod implicat contradictionem. Item prædestinatio, donum perseverantiae, & confirmationis in gratia, libertatem non destruunt, & tamen non possunt cum peccato & damnatione componi. Nam ut ait D. Thomas quæst. 23. de verit. artic. 5. ad 3. *Non enim ista sunt incompossibilia: Deus vult istum salvare, & iste potest damnari: sed ista sunt incompossibilia, Deus vult istum salvare & iste damnatur.* Idem de dono perseverantiae docet Augustin. in lib. de corrept. & gratia cap. 12. ubi ait illud donum esse tale, ut non solum sine illo perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. Quod idem est ac cum tali dono non perseverantiam non posse componi. Unde Petavius tomo 1. lib. 9. cap. 7. *Illud quod per Christi merita tribuitur donum, non solum dat posse si velit, sed etiam velle quod possunt, & est tale ut eo dato non nisi perseverantes sint, id est ut certè, & quod in scolis dicitur, infallibiliter perseverent, tametsi liberè gratia illi donec consentiant, non necessario.* sed ita ut dissentire possint, quod Tridentina seorsim Synodus, quam is ut non dissentire velint, eodem illo perseverantia dono perficitur. Ergo non est de ratione liberi arbitrij, ut positis omnibus ad agendum prærequisitis, prioritate naturæ & causalitatis, possit non agere in sensu composito, seu negationem actionis cum illis componere.

41. Objicies priuò: Cùm Philosophi dicunt, illud esse liberum agens quod positis prærequisitis omnibus ad agendum, potest agere & non agere, utrumque sine dubio eodem modo usurpant, & eodem modo posse putant: Ergo si agens liberum positis omnibus prærequisitis ad agendum, possit agere in sensu composito, poterit etiam eodem modo non agere.

42. Respondeo Antecedens esse verum, si intelligatur de prærequisitis ad agendum, prioritate durationis & instantis in quo, non verò si intelligatur de prærequisitis, prioritate duntaxat causalitatis & instantis à quo; quia cùm illa (ut supra dicebamus) constituent agens liberum in ratione principij actualis operationis, illis positis, agens liberum propriè loquendo non potest agere, sed de facto agit, retinendo tamen potentiam ad non agendum, seu ad non continuandum actionem quam elicit.

43. Objicies secundò cum P. Jacobo Platel Societatis Iesu, in Synopsis cursus Theologici, tomo 2. num. 13. Tridentinum less. 6. explicans concordiam libertatis cum gratia, ca-

pit. 5. docet hominem posse abjecere inspirationem, qua ad justificationem perducitur. Et can. 4. definит liberum arbitrium, a Deo motum & ex citatum, posse dissentire, si velit. Quia verba abjecere, dissentire, aperte indicant sensum compositum; cum abjecere sit rem habitam dimittere, aut sibi oblatam respire; dissentire vero non sit quomodounque non consentire, aut non consentire excitationi non existenti, sed excitationi de facto existenti non consentire, seu cum illa existente dissensum aut non consensum conjungere. Quod etiam apertius indicat Concilium Senonense in decreto dei 15. dicens: *Non effitale Dei trahentis auxilium cui resisti non possit.* Et S. Thomas quod lib. 1. artic. 7. ad 2. ubi sic ait: *Propter hoc quod virtus rationalis se habet ad oppositas, ideo sic moveat Deus mentem humanaum ad bonum, quod tamē potest huic motioni resistere.* Addit quod, si ista Conciliorum definitiones, non intelligentur in sensu composito, non repugnant erroribus Lutheri, Calvinii, aliorumque, liberatis hominum, quos clarum est ista non negasse in sensu diviso, cum non fuerint tam stupidi, ut senserint hominem præcisè quantum est ex parte voluntatis, & indifferentiae, judicij, non posse actum divinæ excitationi, oppositum exercere absolute, & non supposita excitationis existentiæ. Deinde eundem sensum convincit hæc ratio, quod nempe ad perfectam libertatem indifferentiae (quamlibet convenire homini lapso constat) requiratur, potentia proxima & expedita ad utrumlibet, vi cuius homo dicatur simpliciter posse utrumlibet, & habere ita plenum sui actus dominium, ut ultimè solum oriatur ex propria ejus determinatione, quod ponatur vel non possit natura. Jam verò ad hujusmodi potentiam necessarium est, ut homo cum omnibus prærequisitis absolute antecedentibus, seu qua habere vel non habere non est in ejus potestate, & quod possit actum ac non actum componere; alioquin enim omnes aut ferè omnes nostri actus necessarij, nobis essent liberi, ut consideranti, facile patebit.

44. Respondeo Tridentinum, dum ait less. 6. cap. 5. hominem posse abjecere divinam illuminationem & inspirationem, loqui de gratia moraliter excitante, qua cum se teneat ex parte actus primi, & non sit de prærequisitis ad agendum prioritate tantum naturæ & causalitatis, ut gratia physicè præmovens, potest conjungi & componi cum dissensu. Eodem modo aliqui interpretarunt alium locum defumptum ex canon. 4. ejusdem sessionis, talique interpretationi favere videntur hæc verba immediate præcedentia: *Si quis dixerit, liberum arbitrium a Deo motum & excitatum nihil cooperari asseniendo Deo excitanti atque vocanti &c.* qua verba gratiam vocantem & moraliter solum excitantem significant. Unde quando postea subditur, *liberum arbitrium posse dissentire si velit,* hoc ad eandem gratiam excitantem atque vocantem referendum esse existimat. Hæc solutio videtur probabilis, stando in verbis & textu illius Canonis. Sed quia Plures Theologi censem, intentum Concilij in illo Canone fuisse proscribere errores Lutheri, & Calvinii, qui negabant voluntatem liberè cooperari divinæ gratiæ, eamque sub motione Dei efficaci retinere potentiam ad dissensum; vero sumilius & probabilius

bilis est, Concilium ibi loqui de motione Dei efficaci, ac definire liberum arbitrium, ut subest tali motioni, retinere dissentendi potentiam, non in sensu composito, sed diviso; hoc enim sufficit ad illius intentum, & ad proscribendum errores, Lutheri & Calvinii, qui, ut infra ostendemus, in voluntate mota à Deo auxilio efficaci, absolutam dissentendi potentiam negabant. Nec obstat quod Concilium utatur verbo *dissentire*, quod sensum compositum indicare videtur, illud enim explicandum est de dissensu materialiter & specificè sumpto, prout significat actum contrarium illi ad quem Deus movet, non verò de dissensu reduplicative & formaliter accepto, prout dicit sensum compositum resistentiae cum gratia seu motione Dei efficaci.

45. Ad Concilium Senonense (præterquam quod illud à Sede Apostolica non fuit confirmatum, nec approbatum) facile responderetur, verba illa, *non effitale Dei trahentis auxilium, cui resisti non possit,* vel intelligenda esse de auxilio sufficienti, & moraliter excitanti, vel explicanda esse de potentia resistendi seu dissentendi in sensu diviso. Eodem modo intelligendus est & explicandus S. Thomas, dum ait quolibet i. quod sic Deus moveat mentem humanaum ad bonum, quod tamē potest huic motioni resistere. Nam idem S. Doctor pluribus in locis in Tractatu de voluntate Dei relatis, præterim 1. 2. quæst. 10. artic. 4. ad 3. exprefit docet, hominem non posse motioni Dei efficaci in sensu composito resistere seu dissentire, sic enim ait: *Si Deus moveat voluntatem ad aliquid, impossibile est, ponit quod voluntas ad illud non moveatur, non tamē est impossibile simpli iter.*

46. Illud verò quod subdit prefatus Author, nempe quod si prædicta Tridentini definitio non intelligeretur in sensu composito, non repugnaret errori Lutheri & Calvinii, leve ac frivolum est, & veritati manifestè repugnans; cùm enim illi hæretici doceant, divina decreta & auxilia ita esse efficacia, ut indifferentiam omnem humanæ voluntatis absorbant, solamque spontaneitatem, seu immunitatem à coactione, in ea relinquant, evidens est, eos non posse admittere, consequenter ad illud principium, in voluntate efficaciter à Deo mota potentiam dissentendi in sensu diviso, qua cum sola spontaneitate seu immunitate à coactione stare non potest; unde hoc ipso quod Tridentinum citato canone definit, in voluntate mota remanere talem dissentendi potentiam, illorum hæreticorum errorum profus eliminat, & concordiam libertatis cum gratia efficaci firmat & statuit.

47. Nec valet quod addit idem Author, nempe Lutherum & Calvinum non fuisse adeo stupidos, ut senserint hominem, præcisè quantam est ex parte voluntatis, & indifferentiae ju-